

ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

# Ζωές του φθινοπώρου

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

**ΠΡΩΤΗ ΕΚΔΟΣΗ: 10.000 ΑΝΤΙΤΥΠΑ**



ΘΑΟΣ  
ΝΕΡΓΑ



ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Ζωές του φθινοπώρου**  
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: **Θοδωρής Παπαθεοδώρου**  
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: **Άννα Μαράντη**  
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: **Χρυσούλα Μπουκουβάλα**  
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: **Ελένη Σταυροπούλου**

© **Θοδωρής Παπαθεοδώρου**, 2014  
© **ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.**, Αθήνα 2014

Πρώτη έκδοση: **Νοέμβριος 2014**, 10.000 αντίτυπα

ISBN 978-618-01-0856-9

*Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.



**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.**  
Έδρα: **Τατοίου 121**  
**144 52 Μεταμόρφωση**  
Τηλ.: **2102804800**  
Telefax: **2102819550**  
**www.psichogios.gr**  
e-mail: **info@psichogios.gr**

**PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.**  
Head office: **121, Tatoiou Str.**  
**144 52 Metamorfossi, Greece**  
Tel.: **2102804800**  
Telefax: **2102819550**  
**www.psichogios.gr**  
e-mail: **info@psichogios.gr**

ΘΟΔΩΡΗΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ζωές του  
φθινοπώρου



ΑΛΛΑ ΕΡΓΑ  
ΤΟΥ ΘΟΔΩΡΗ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

**Ενηλίκων**

- Το αστρολούλουδο του Βοσπόρου* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2004)  
*Οι επτά ουρανοί της ευτυχίας* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2006)  
*Μάγισσες φέρτε βότανα* (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2006)  
*Με λένε Μαίρη κι είμαι καλά...* (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2007)  
*Σαν ταξιδιάρικα πουλιά* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2008)  
*Πιο πέρα κι απ' τα σύννεφα* (Εκδ. ΛΙΒΑΝΗ, 2008)  
*Οι κόρες της λησμονιάς* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2009)  
*Οι μάνες της άδειας αγκαλιάς* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2010)  
*Έρωσ 13* (Συλλογικό, *Διηγήματα*, Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)  
*Τα δάκρυα των αγγέλων* (Αθήνα, 2011)  
*Οι καιροί της μνήμης* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2011)  
*Το τέλος του μικρού μας τσίρκου* (Αθήνα, 2011)  
*Καβαφικοί φόνοι* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2012)

**Για παιδιά**

- Τα κουλουβάχατα της Ιστορίας: Η χαμένη σφραγίδα του αυτοκράτορα Ιουστινιανού* (Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2007)  
*Ο μικρούλης Αϊ-Βασίλης τα έβλεπε όλα άσπρα...*  
(Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005)  
*Ο μικρούλης Αϊ-Βασίλης έχασε την Άλφα-Βήτα...*  
(Εκδ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ, 2005)

*Στην Άντζελα για όλα*

## Δυο θόγια μόνο

Έχουν κουραστεί πια τα μάτια μας τον τελευταίο καιρό, έχει γονατίσει η ψυχή μας. Βαρυθυμιά, καταχνιά κι αποξένωση γύρω μας.

Μια εποχή άλλη γύρευα για το επόμενο μυθιστόρημά μου, μια εποχή να ψιθυρίσει γλυκά στην καρδιά μου, παρά τις δοκιμασίες της βιοπάλης και του μόχθου που μπορεί να κουβαλούσε στη ράχη της. Με ανοιχτές πόρτες κι ανοιχτές αγκαλιές. Με χέρια απλωμένα, με χείλη που γελούσαν και μάτια που δάκρυζαν. Με πρόσωπα που κοιτούσαν με θέρμη και γνοιάση άλλα πρόσωπα, κι όχι πανάκριβες, παγερές οθόνες. Αυτή τη γλυκόπικρη μα ανθρώπινη εποχή γύρευα να στήσω στις σελίδες μου λέξη τη λέξη. Να νιώσω τα βάσανα και τις χαρές της, να τη ζήσω ξανά, σαν μια ασπρόμαυρη ελληνική ταινία που χίλιες φορές την έχεις δει, κι όμως, χίλιες φορές θα την ξανάβλεπες. Σ' αυτές τις τόσο μακρινές μα και τόσο κοντινές μέρες ήθελα να χαθώ. Μ' αυτές τις τόσο μακρινές, μα και τόσο κοντινές ζωές να ονειρευτώ.

Τούτο το βιβλίο που κρατάτε στα χέρια σας, αγαπητοί αναγνώστες, είναι περισσότερο μια μυθοπλασία, παρά μια ιστορική αναπαράσταση. Αν και διατήρησα την ιστορική ακρίβεια στα μεγάλα πολιτικά και κοινωνικά γεγονότα, αλλά και την περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής, οφείλω να επισημάνω πως δεν πρόκειται για ένα καθαρό ιστορικό μυθιστόρημα όπως η Τετραλογία του Εμφυλίου που έχει προηγηθεί.

Σε μεγάλο μέρος της αφήγησης έχω αλλάξει τα ονόματα των δρόμων και των πλατειών αυτής της αθηναϊκής γειτονιάς για να συνάδουν με τη σκηνογραφία του ονείρου που είχε στηθεί μέσα μου όσον καιρό έγραφα αυτό το βιβλίο.

Το κτίριο Δουρούτη, εμβληματικό οικοδόμημα της πόλεως των Αθηνών, που τώρα στεγάζει την Πινακοθήκη του Δήμου, δεν περιγράφεται με ιστορική ακρίβεια. Επίσης, το κομμάτι της αφήγησης που αφορά τον ιδιοκτήτη και ιδρυτή της Μεταξουργίας Δουρούτη έχει τροποποιηθεί για να εξυπηρετήσει τους σκοπούς της αφήγησης.

Παρά ταύτα, συγχωρήστε μου την αυθαιρεσία, κράτησα το όνομα για τη συμβολική του σημασία, σαν ένα κέντρο αναφοράς στην ιστορική αυτή γειτονιά της Αθήνας. Για να την αποδώσω έτσι όπως την ονειρεύτηκα και την «έζησα».

Αν έχω καταφέρει να ζήσετε και να ονειρευτείτε κι εσείς μέσα σ' αυτό το γλυκόπικρο και νοσταλγικό σκηνικό, θα έχω αξιωθεί περισσότερο από όσα προσδοκούσα.

Αλλά αυτό... εσείς θα το κρίνετε.

Σας ευχαριστώ από καρδιάς

Θ. Π.

## ΕΙΣΑΓΩΓΗ

*Αθήνα, 1967*

**Η** γυναίκα στάθηκε και κοίταξε πίσω της μια τελευταία φορά. Αχνό το φως ακόμη, στα ανατολικά γλύκιζε η αυγή, κορδέλες ρόδινες στεφάνωναν τον Υμηττό, πολλές φορές τις είχε χαζέψει ξημερώματα απ' την ταράτσα. Υπήρχαν νύχτες που δεν την έπιανε ο ύπνος, οι σκέψεις γύριζαν επίμονα στο κεφάλι της, η καρδιά της έτρεμε στο στήθος της, τα μάτια της ορθάνοιχτα, θάματα κι εφιάλτες αντάμα μέσα στη σκοτεινιά της μικρής κάμαράς της. Υπήρχαν βράδια που, ζεστή και νοτισμένη από την αγρύπνια πάνω στο μπαμπακένιο στρώμα της, ξεμύτιζε στον διάδρομο, ύστερα ανέβαινε νυχοπατώντας τα φαγωμένα σκαλιά κι έβγαινε στην ανοιχτωσιά της ταράτσας. Κάθε φορά στάλιζε στο τοιχάκι της ανατολικής μεριάς κι άφηνε τη ματιά της να ξεκουραστεί στην πανδαισία των χρωμάτων της αυγής. Του μυαλού της τα ταξίδια αμέτρητα εκείνες τις ώρες, θάλασσες του κόσμου που ονειρευόταν να αρμενίσει, λιμάνια μακρινά να δέσει, ολόκληρη τη γη να οργώσει αν το κατάφερνε.

Σαν να χαμογέλασε τώρα που τα σκεφτόταν, αμυδρά, μια στάλα μόνο, λίγο γλυκά, πολύ πικρά. Πώς τα έφερε η ζωή, το ταξίδι που ονειρεύτηκε θα γινόταν με συνοδεία δεξιά ζερβά της,



με χειροπέδες δεμένα τα χέρια της, η μοίρα της ήταν ν' αντικρίσει τον ήλιο φεύγοντας σαν δεσμώτης. Όχι πως δεν το περίμενε. Ήξερε σε τι επισφαλή δρόμο περπατούσε, μα πάντα πίστευε πως άξιζε τον κόπο και τον κίνδυνο.

Ήταν άνθρωπος.

Φοβόταν.

Έλπιζε.

Πήρε το βλέμμα της απ' την τριανταφυλλένια αυγή, το σεργιάνισε για λίγο μπρος της, στους δυο ψηλούς φοίνικες πριν απ' την αλάνα και το περιβόλι, στη μεγάλη μουριά με τον ασπρισμένο κορμό στο κέντρο της αυλής, στο πηγάδι και στο πεζούλι, στο ξύλινο παγκάκι και στο χτιστό τραπέζι, εικόνες που αντίκριζε κάθε φορά που κατέβαινε τούτη τη σκάλα, γωνιές που μάζευαν όλη την κοσμοχαλασιά της γειτονιάς και τους ενοίκους του Δουρούτη, άδειες τώρα έστεκαν κι έρημες. Οι άνθρωποι μες στις κάμαρές τους παραφύλαγαν, πίσω από τις μανταλωμένες πόρτες τους, κρυμμένοι στις τραβηγμένες κουρτίνες τους, βουβοί, αλαφιασμένοι, τρομοκρατημένοι. Δεν τους αδικούσε.

Ένωσε τα ξένα δάχτυλα να τη σφίγγουν απότομα, σουβλερές δαγκάνες στα μπράτσα της, νύχια αρπακτικά που χώνονταν στη σάρκα της πάνω από το λεπτό ύφασμα της τριμμένης μπλούζας της. Άνοιξε το στόμα της σαν κάτι να ήθελε να πει, μα το έκλεισε χωρίς να βγάλει άχνα. Ήξερε. Άσκοπες θα ήταν οι λέξεις, αυτό που είχε σημασία πια ήταν να καταφέρει να το κρατήσει κλειστό στην ανάκριση. Μόνο αυτό θα μετρούσε. Τίποτε άλλο.

«Προχώρα, μωρή!»

Το χτύπημα στο κεφάλι τη ζάλισε, παραπάτησε, τρέκλισε, οξύς πόνος γέμισε όλο το κορμί της, προμήνυμα για όσα την περίμεναν, για όσα θα έπρεπε να αντέξει. Ο έντονος πόνος επέμεινε, μα δε φώναξε, «αχ» δε βγήκε από το στόμα της. Δεν ήθε-

λε. Μια στριγκλιά, ακόμη και μια φωνή της ήταν αρκετή να τον βγάλει έξω για να τρέξει στο κατόπι της, να τον προδώσει, να τον βάλει σε κίνδυνο θανάσιμο.

Σφιγμένα τα δόντια της, τα χέρια της πιασμένα μπροστά, το κορμί της στητό όσο μπορούσε, δεν ήθελε να τη λυπούνται, δε γύρευε κανενός τη συμπόνια. Βάδισε αργά προς τη μεριά που την καρτέραγαν, με τα χέρια κλειστά, με το πρόσωπό της ανέκφραστο, με τα μάτια της να κοιτάνε και να μη βλέπουν, έπρεπε να τα συνηθίσει όλα αυτά για τις μέρες που θα έφταναν. Ούτε που στράφηκε να κοιτάξει πίσω για κάποιο παράθυρο ανοιχτό, για κάποια κουρτίνα μαζεμένη, για δυο μάτια που την αποχαιρετούσαν. Ο αξιωματικός που την καρτέραγε στην άκρη της αυλής παραφύλαγε για κάθε της κίνηση, για κάθε της νεύμα, για κάθε βλέμμα της. Δεν ήθελε να πάρει κανέναν στον λαιμό της.

Οι ανθρώπινες ταναλίες στα τρυφερά μπράτσα της χαλάρωσαν μόλις έφτασαν κοντά στο καμιόνι. Ο λοχαγός τράβηξε μια τζούρα απ' το σιγάρο του, πέταξε τη γόπα στο χαλίκι, την έλιωσε με το τακούνι του και χαμογέλασε κοιτώντας τη με νόημα. Ένα νεύμα του έφτασε, ο στρατονόμος στο τιμόνι έβαλε αμέσως μπρος τη μηχανή κι ο ένας από τους ανθρωποφύλακες την άφησε για μια στιγμή, πιάνοντας τη χειρολαβή για να ανοίξει την πόρτα της καρότσας.

Μια στιγμή ήταν μόνο.

Μα της έφτασε εκείνη η στιγμή.

Η στιγμή που δεν κατάφερε άλλο ν' αντισταθεί. Η στιγμή που σήκωσε το κεφάλι κι άφησε το βλέμμα της να σκαρφαλώσει ψηλά, στη βορινή πλευρά του κτιρίου, στο παραθύρι με τα μικρά τετράγωνα. Η στιγμή που είδε τη μορφή του πίσω απ' το τζάμι, θολό απ' την πρωινή υγρασία, ίσως κι από τα δάκρυά του.

Τον είδε που σήκωσε το χέρι του, που άνοιξε το σιδερένιο μάνταλο και τράβηξε το παράθυρο. Καθαρή η μορφή του πρόβα-

λε στο άνοιγμα, τα μάτια του ορθάνοιχτα, στιλπνά. Της θύμισε τους αγίους που έβλεπε στα εικονοστάσια, πάντα παρηγορητικοί μες στη θλιμμένη έκφρασή τους, δύναμη κι ελπίδα το κοίταγμα τους, υπόσχεση βουβή η όψη τους. Έτσι στεκόταν και την κοιτούσε τώρα κι αυτός, ένας άγιος τη στιγμή του μαρτυρίου του, όλη η θλίψη του κόσμου μαζεμένη στο πρόσωπό του, όλη η αγάπη μέσα στα βουρκωμένα μάτια του.

Ανοιγόκλεισε τα χείλη του, τον είδε που τα ανοιγόκλεισε, το φως της αυγής είχε δυναμώσει πια. Ήχος κανένας δε βγήκε απ' το στόμα του, μα τον είδε στην όψη του, τον διάβασε στα χείλη του, καθαρά τον άκουσε να προφέρει τις λέξεις που γύρευε απεγνωσμένα η ψυχή της.

«Σ' αγαπάω...»

Χαμογέλασε αχνά κοιτώντας τον, δύναμη να του δώσει ν' αντέξει και να του δείξει την ευτυχία που έκρυβε η φράση του. Κάτι πήγε να ψελλίσει έπειτα ανοίγοντας και τα δικά της χείλη. Να του ανταποδώσει τη χαρά και τη λύτρωση, να του αφήσει κι αυτή το θυμητάρι της. Δεν πρόλαβε. Το άγριο τράβηγμα στα μαλλιά της κι ένα απότομο σπρώξιμο της δαγκάνας στο μπράτσο της την εμπόδισαν. Μια βλαστήμια σαν άρρωστο φλέμα λέρωσε τη στιγμή. Βρισιές κι αναθέματα, ένα κλομπ στη μέση, δυο σιχτήρια απ' τον λοχαγό που βιαζόταν να γυρίσει πίσω με το θήραμά του.

«Σ' αγαπάω...» ψέλλισε ξανά εκείνος από ψηλά. «Θα σε περιμένω... Πάντα θα σε περιμένω...»

Αυτά ήταν όσα θα τη συνόδευαν. Δεν πρόλαβε να δει τα μάτια του ξανά, δεν πρόλαβε να δει τα χείλη του. Της φόρεσαν μια μαύρη κουκούλα στο κεφάλι και την έσπρωξαν με βιάση.

Σκοτάδι.

Παντού.

Σήκωσε το πόδι της, πάτησε στην εσοχή κι ανέβηκε στο καμίονι μουγγαμένη, αποχαιρετώντας σιωπηλά τον κόσμο, με μια

πολύτιμη λέξη φυλαγμένη βαθιά μέσα της, με μια φράση του ακριβή.

«Σ' αγαπάω... Θα σε περιμένω...» της είχαν πει τα χείλη του.  
«Πάντα θα σε περιμένω...»

Ήταν η στερνή κουβέντα του.

Η δέσμευσή του.

Μια απάντηση του όφειλε, μια υπόσχεση που περίμενε κι αυτός, κρεμασμένος ψηλά, σαν τον Χριστό.

Μπήκε στην καρότσα του στρατιωτικού καμιονιού με τα χέρια κατεβασμένα στα πλευρά, με το κεφάλι σκυμμένο, χωρίς να βγάλει ούτε άχνα. Σύρθηκε στα σκοτάδια ψηλαφώντας στο σκουριασμένο πάτωμα της καρότσας, μέχρι που έφτασε στο πλαϊνό κάγκελο. Πιάστηκε γερά με το ένα χέρι της, το άλλο σταθερά πάνω στην κοιλιά της, στη ζωή που φύλαγε στα σπλάχνα της.

«Σ' αγαπάω...»

Οι λέξεις του βοούσαν μέσα της, άκουγε την ηχώ τους κι ένιωθε το προστατευτικό του χέρι στον ώμο της.

Άκουσε την μπροστινή πόρτα της καμπίνας να κλείνει, ύστερα ομιλίες που δεν μπορούσε να ξεχωρίσει, γέλια τρανταχτά κι ευθυμία. Ξεκίνησαν μετά το αστέιο με ένα απότομο τράνταγμα. Έσφιξε την παλάμη της γύρω από το κάγκελο μέχρι που οι κόμποι των δαχτύλων της άσπρισαν. Καθώς το φορτηγό κινούνταν στον χωματόδρομο, σε κάθε γδούπο και κάθε λακούβα, ένιωθε την αγέννητη ζωή να μουδιάζει μέσα στην κοιλιά της.

Σήκωσε το χέρι της και σκούπισε τον ιδρώτα του προσώπου της πάνω από την κουκούλα που της είχαν περάσει στο κεφάλι. Ένωθε την καρδιά της να τραντάζει ολάκερο το στήθος της. Τα σκαμπανεβάσματα της έκοβαν την ανάσα κι ένα καυτό κύμα πόνου απλώθηκε από τη ραχοκοκαλιά σε όλο της το σώμα. Στο μπροστινό μέρος του καμιονιού οι εύθυμες κουβέντες και τα γέλια συνεχίζονταν αμείωτα.

Αναρωτήθηκε τι να έκανε τώρα εκείνος. Θα στεκόταν ακόμη στο παράθυρο γεμίζοντας το βλέμμα του με το κενό της απουσίας της; Περιμένοντας μια λέξη της, μια φράση της, μια υπόσχεσή της που δεν ξεστόμισε ποτέ;

«Σ' αγαπάω και θα σε περιμένω...» Η δική του υπόσχεση καμπάνιζε στα αυτιά της, ίδιο σήμαντρο της Ανάστασης που την κρατούσε στον κόσμο τούτο.

Παίρνοντας δύναμη απ' τα λόγια του, ξανάβαλε το χέρι της στην κοιλιά της, με το άλλο κρατήθηκε γερά από το κάγκελο, ανακάθισε σε πιο όρθια στάση και προσπάθησε να μείνει έτσι ακίνητη, καθώς το καμιόνι κλυδωνιζόταν στις λακκούβες του δρόμου και τα κύματα του πόνου πύκνωναν και τη διαπερνούσαν σαν φλεγόμενες σφαίρες. Έσφιγγε τα δόντια της δυνατά και προσπαθούσε να φέρνει διαρκώς στο μυαλό της την εικόνα του, την κουβέντα του, τη γλύκα της εξομολόγησής του.

«Θα σε περιμένω... Θα σε περιμένω πάντα...»

Πόσο;

Πώς;

Μακάρι να ήταν τώρα μαζί της, θα μαλάκωνε το μαρτύριο και την αγωνία της, θα της κρατούσε το χέρι και θα της έλεγε να μη φοβάται, θα τη διαβεβαίωνε πως όλα θα πάνε καλά κι εκείνη θα τον πίστευε. Θα την κοιτούσε έντονα με τα λαμπερά του μάτια, σαν να ήθελε να φωτίσει λίγο τα σκοτάδια της ψυχής της, σαν να ήθελε να φορτωθεί τον πόνο της για να την ξαλαφρώσει. Θα της έλεγε πως την αγαπά, κι εκείνη θα τον πίστευε. Θα της έλεγε πως θα την περιμένει πάντα, κι εκείνη θα τον πίστευε. Θα της έλεγε πως θα ήθελε να πεθάνει αυτός στη θέση της, κι εκείνη θα τον πίστευε.

Μα τώρα ήταν ολομόναχη και δεν είχε ποιον να πιστέψει. Ήταν ολομόναχη και την έπαιρναν μακριά. Μακριά από τον κόσμο, μακριά από τη ζωή. Την έπαιρναν μαζί με το παιδί που

κούρνιαζε μέσα της κι ένας Θεός ξέρει πότε θα γυρνούσε· αν γυρνούσε.

Έπρεπε κάτι να του είχε πει. Εκείνος το περίμενε. Σχεδόν ικέτευε, κρεμασμένος στο παραθύρι, αγναντεύοντας το χάσμα της ζωής του.

Ναι, έπρεπε κάτι να του πει καθώς άκουγε μέσα της ξανά και ξανά τα λόγια που άηχα ξεστόμισαν τα χείλη του: «Θα σε περιμένω... Πάντα θα σε περιμένω...»

Άνοιξε το στόμα της μέσα από την κουκούλα και ούρλιαξε δυνατά, σαν να ξέγδερνε το μέσα της, σαν να άφηνε πίσω την ίδια την ψυχή της.

Μια φράση μόνο.

Σαν μια λειψή ανάσα.

«Όχι, αγάπη μου... Όχι...»

# ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

*Αθήνα, 2010*

**Η** ζέστη ήταν αποπνικτική κι ο νοτιάς επιδείνωνε την αίσθηση της πνιγηρότητας. Καθώς βάδιζαν στον πεζόδρομο που τους κατέβαζε από την Ακρόπολη στο Θησείο, η υποψία δροσιάς και αναζωογόνησης που πρόσφερε το διάσελο ανάμεσα στον Ιερό Βράχο και στον Λόφο των Μουσών χανόταν μέτρο το μέτρο. Μπροστά τους ανοιγόταν η δυτική μεριά του λεκανοπεδίου, ένα γιγαντιαίο παζλ από τσιμέντο και μέταλλο, στεφανωμένο με μια γκριζοκίτρινη λωρίδα, που στη νοσοκόμα Μάργκαρετ θύμιζε γάζα σε πυορροούσα πληγή. Κουσαέριο, σκόνη και υγρασία υψώνονταν πολύ πάνω από τα σπίτια, η πόλη φάνταζε απιθωμένη στον πάτο μιας πηχτής, ταγγισμένης σούπας. Υπήρχαν στιγμές που η γυναίκα δεν μπορούσε να ανασάνει, που νόμιζε πως θα σμίλευε τον αέρα με την κόψη της παλάμης της. Φτάνοντας στον σταθμό του τρένου και στην πλατεία, παρακάλεσε, σχεδόν ικέτηψε για ένα ταξί.

Ο άντρας της σταμάτησε και την κοίταξε παραξενεμένος. «Το ήξερες πως θα περπατήσουμε», της είπε ήρεμα.

«Δεν περπατήσαμε. Σκαρφαλώσαμε. Αυτό δεν το ήξερα».

Ο Τζέι σήκωσε τον πολυκαιρισμένο χάρτη που κρατούσε στο δεξί του χέρι, ανέβασε στα μάτια του τα κρεμασμένα στον λαιμό του γυαλιά και τον συμβουλευτήκε προσεκτικά. «Δεν είναι πάνω από πεντακόσια, ίσως εξακόσια μέτρα».

«Ευθεία ελπίζω», σχολίασε η γυναίκα του κοιτώντας φευγα-



λέα πίσω της, ψηλά, προς τον Βράχο της Ακρόπολης από τον οποίο μόλις είχαν κατεβεί.

«Δε θα αργήσουμε», τη διαβεβαίωσε. «Σε παρακαλώ, Μάγκι. Είναι σημαντικό για μένα να περπατήσω σ' αυτούς τους δρόμους».

Η επίκτητη εγκαρτέρηση της νοσοκόμας λειτούργησε σαν ήπιο ηρεμιστικό και κάλμαρε την απελπισία της γυναίκας του. Σήκωσε τα χέρια ανήμπορη, ξέροντας πόσο δύσκολο είναι να αλλάξει μια απόφαση του άντρα της.

«Πρέπει να δω και να νιώσω», της εξήγησε αυτός που αντιλήφθηκε σαν απορία το σήκωμα των χεριών της. «Πρέπει να καταλάβω. Το υποσχέθηκα. Του το υποσχέθηκα».

*Δεκαπέντε μήνες πριν. Αρχές Φεβρουαρίου του 2009, δύο εβδομάδες που όλοι στη Βοστώνη θα θυμόνταν για χρόνια, με το χιόνι να φτάνει το ένα μέτρο, παγωμένο από μέρες και σκληρό σαν γρανιτένιος βράχος. Το κινητό τηλέφωνο του Τζέι χτύπησε λίγο μετά το πρωινό και μια επίσης παγωμένη φωνή, που πάλευε να κρατήσει αναμμένη μια ασθενική φλογίτσα προσήνειας, τον ενημέρωσε για τη ραγδαία επιδείνωση της υγείας του θείου του. Παρά τις επίμονες ερωτήσεις του, η αποκλειστική νοσοκόμα αρνήθηκε να απαντήσει συγκεκριμένα για το μοιραίο. Ίσως αντέξει λίγες μέρες ακόμη, του είπε σε μια προσπάθεια επίπλαστης αισιοδοξίας, αν και το ύφος της σήμαινε λίγες ώρες μονάχα.*

«Σας ζητάει συνεχώς. Τι να του πω;» τον ρώτησε ανυπόμονα στο τέλος, ενώ το μυαλό της ήδη πετούσε στην εφημερίδα όπου είχε σπεύσει να δημοσιεύσει την αγγελία αναζήτησης εργασίας.

«Να του πείτε πως έρχομαι», απάντησε ο Τζέι χωρίς καν να σκεφτεί την πλήρη παράλυση των συγκοινωνιών λόγω της κακοκαιρίας. Ήταν αποφασισμένος. Ο κόσμος να χαλούσε, που χα-

λούσε, θα βρισκόταν στο πλευρό του θείου, του το όφειλε. Κάτι παραπάνω. Το όφειλε στον ίδιο τον εαυτό του, αν δεν ήθελε στην υπόλοιπη ζωή του να αισθάνεται σαν υπόδειγμα αχαριστίας.

Έκλεισε το τηλέφωνο με τη διάθεσή του πιο ασήκωτη κι από το χαμηλό βαρομετρικό που ταλαιπωρούσε τις Βορειοανατολικές Πολιτείες εδώ και μέρες. Όχι πως δεν το περίμενε. Ήταν ενήμερος καιρό τώρα, ο ίδιος ο θείος του τον είχε καλέσει ένα Σαββατοκύριακο στο μαγαζί του και μεταξύ κρασιού και τσιγάρου, που δεν έλεγε να κόψει παρά τις προειδοποιήσεις των γιατρών, τον πληροφόρησε σχολαστικά για την άσχημη κατάσταση της υγείας του.

Τα ταλαιπωρημένα από τις κακουχίες της νεότητας πνευμόνια του τον είχαν προδώσει. Ο οργανισμός του δεν είχε καταφέρει ποτέ να ξεπεράσει τα τραύματα από τους βασιανισμούς και τους ξυλοδαρμούς στα υπόγεια, ούτε και τις μόνιμες φθορές του από τη στέρηση τροφής και φωτός, που είχε υποστεί για εβδομάδες όταν βρισκόταν στην απομόνωση. Εκείνοι οι τρομεροί μήνες τον είχαν σημαδέψει ανεξίτηλα και, παρά την πρόοδο, τη δική του και της ιατρικής, δεν είχε καταφέρει να τους κάνει ποτέ παρελθόν.

Όταν ανακοίνωσε στη Μάργκαρετ την πρόθεσή του να ταξιδέψει στη Νέα Υόρκη, τα μάτια της άνοιξαν λες κι άκουγε το πιο αλλόκοτο πράγμα στον κόσμο. Ούτε καν σχολίασε τη δήλωσή του. Ούτε καν προσπάθησε να τον αποτρέψει με επιχειρήματα. Πήγε απλώς στο μεγάλο μπροστινό παράθυρο και τράβηξε την κουρτίνα. Ένα παχύ στρώμα χιονιού είχε σκεπάσει τα πάντα· αυτοκίνητα, θάμνους, φράχτες, πεζοδρόμια, σκυλόσπιτα. Η εικόνα πρόρω απείχε όμως από τις ειδυλλιακές χειμωνιάτικες σκηνές με τη θερμοκρασία μόνιμα καρφωμένη στους είκοσι υπό το μηδέν. Ούτε παιδιά στους δρόμους με έλκηθρα και παγοπέδιλα, ούτε χιονάνθρωποι στις αυλές με καρότα στα πρόσωπα. Βαριά καταχνιά, συνεχής χιονόπτωση και απόλυτη ακινησία.

«Θα πάω...» της είπε απλώς ανασηκώνοντας τους ώμους του.

«Πώς;»

«Αν χρειαστεί με τάρανδους».

Έφτασε με μισθωμένο SUV στον νότιο σιδηροδρομικό σταθμό, μια απόσταση λίγων χιλιομέτρων σε τέσσερις ώρες, κι έπειτα αναγκάστηκε να περιμένει άλλες έξι στον ξύλινο πάγκο της αίθουσας αναμονής μέχρι να ανεβεί στο πρώτο ημερήσιο τρένο για τη Νέα Υόρκη. Τα απογευματινά και βραδινά δρομολόγια είχαν σταματήσει για λόγους ασφαλείας.

Όταν έφτασε στο Μανχάταν και βγήκε από τον Penn train station, διαπίστωσε ανακουφισμένος πως τα πράγματα δεν ήταν τόσο άσχημα, το χιόνι έπεφτε κι εδώ, αλλά όχι τόσο πυκνό ούτε τόσο επίμονο όσο στη Βοστώνη. Οι κεντρικές αρτηρίες και το μετρό λειτουργούσαν κανονικά, έτσι δεν του πήρε παρά λίγα λεπτά μέχρι να φτάσει με ταξί απέναντι, στην Αστόρια, στη γωνία της Τριακοστής Πρώτης Λεωφόρου με την Εικοστή Τρίτη, στη γωνία που αδιαλείπτως αντίκριζε κάθε Χριστούγεννα και Πάσχα από τα άγουρα χρόνια του.

Όταν κατέβηκε από το ταξί και κοίταξε απέναντί του το γνωστό, κοκκινωπό, τούβλινο κτίριο, ένα κύμα ανείπωτης θλίψης τον κυριεύσε. Η ταβέρνα κλειστή από μήνες· παρά την άσχημη και ολοένα επιδεινούμενη κατάσταση της υγείας του, ο θεός του αρνήθηκε κατηγορηματικά να την πουλήσει ή να την ενοικιάσει σε κάποιον άλλο, έστω κι Έλληνα με περγαμηνές.

«Όχι όσο ζω», είχε δηλώσει ξερά όταν ο Τζέι τού είχε θίξει το θέμα. «Εκτός κι αν θες εσύ να αφήσεις την έδρα σου και να εγκατασταθείς μπροστά από μια ψησταριά», συμπλήρωσε γελώντας με κόπο και ακατάσχετο βήχα.

Με το μικρό σακίδιο κρεμασμένο στον ώμο του, αφού στο σπίτι του θείου είχε πάντα δικό του δωμάτιο κι όλα τα χρειαζόμενα μιας σύντομης παραμονής, κάτω από τις λεπτές νιφάδες που στροβιλιζόνταν γύρω του, στάθηκε για λίγο και παρατήρησε το κτί-

σμα· το μαγαζί στο ισόγειο και το σπίτι στον πρώτο όροφο. Με λύπη του διαπίστωσε πως το δεύτερο δε φαινόταν να έχει και μεγάλη διαφορά από το πρώτο. Η εγκατάλειψη ήταν εμφανής και στα δύο.

Ο προάγγελος του τέλους, σκέφτηκε ο Τζέι και διέσχισε τον δρόμο με το πόδια του μουδιασμένα.

Δε χρειάστηκε να χτυπήσει. Είχε κλειδιά και για τις δύο πόρτες, την επίσημη πλαϊνή της Εικοστής Τρίτης, όπου μια σκαλιστή είσοδος και ακολούθως μια μαρμάρινη σκάλα σε οδηγούσε στον πρώτο όροφο, και την ανεπίσημη, όπου μια ξύλινη σκάλα μέσα από την κουζίνα της ταβέρνας σε ανέβαζε απευθείας στην κουζίνα του σπιτιού.

Έβγαλε τα κλειδιά του, διάλεξε εκείνο του μαγαζιού και προχώρησε κάτω από την καμπυλωτή τέντα της επιγραφής με τα ζωγραφισμένα ελληνικά σημαϊάκια, που, τώρα πια, έμοιαζαν περισσότερο με σουηδικά. Έβγαλε το κλειδί στην κλειδωνιά, το γύρισε κι έσπρωξε με δύναμη την τζαμένια πόρτα, που άνοιξε τρίζοντας, μπουκωμένη στο κάτω μέρος της από διαφημιστικά φυλλάδια. Ο Τζέι στάθηκε για μια στιγμή στο μισοσκόταδο, τα κατεβασμένα στόρια στα τζάμια έκοβαν ακόμη και το χλωμό φως της μέρας. Κοίταξε πρώτα δεξιά του τη σάλα με τα παλιά ξύλινα τραπέζια και τις ψάθινες καρέκλες μαζεμένες πάνω τους κι έπειτα αριστερά, τον πάγκο και τα λίγα σεπαρέ στην τζαμαρία, μοναδική αμερικανική παραχώρηση του θείου στην ελληνική φωλιά του.

Αναστέναξε και τράβηξε για την κουζίνα και τη σκάλα πίσω από το μεγάλο ψυγείο, άχρηστο εδώ και καιρό, όχι μόνο γιατί η ταβέρνα είχε πάψει οριστικά να λειτουργεί από τον περασμένο Νοέμβρη, αλλά και γιατί το κρύο που επικρατούσε στην εγκαταλειμμένη σάλα ήταν πιο τσουχτερό από εκείνο του τεράστιου ψυκτικού θαλάμου, του μόνου σημείου που φοβόταν σε ολόκληρο το κτίριο – κάθε φορά που έμπαινε εκεί, νόμιζε πως η βαριά με-

ταλλική πόρτα θα έκλινε πίσω του και ο θάλαμος θα γινόταν το προσωπικό του μαυσωλείο. Ήταν βέβαιος πως, όταν θα τον ανακάλυπταν, ελάχιστη διαφορά θα είχε από τα παχνιασμένα βοδινά που κρέμονταν στα τσιγκέλια.

«Ας καθίσουμε λίγο... Μου κόπηκαν τα πόδια μ' αυτή τη ζέστη...»

Η παράκληση τον έκανε να σταματήσει το περπάτημα και τις αναπολήσεις και να στραφεί πίσω του. Η Μάγκι έδειχνε πραγματικά αξιολύπητη. Το μακιγιάζ, που είχε απλώσει στο πρόσωπό της το πρωί παρά την αντίθετη συμβουλή του, τώρα έδειχνε σαν λιωμένο παγωτό σοκολάτα πάνω σε άσπρο τραπέζομάντιλο. Το μέτωπό της γυάλιζε, χάντρες ιδρώτα απλώνονταν στον λαιμό της σαν περιδέραιο, το κορμί της έμοιαζε σαν τσακισμένη βάρκα και το λευκό της φόρεμα λέρωναν μεγάλοι νωποί λεκέδες υγρασίας.

«Κοντεύουμε. Δεν είναι καλύτερα να ξεκουραστούμε μια και καλή όταν φτάσουμε;» τη ρώτησε, κοιτώντας τον χάρτη που κόντευε να λιώσει στα ιδρωμένα του δάχτυλα.

«Δεν το πιστεύω πού με έφερες», μουρμούρισε εκνευρισμένη κοιτώντας μπροστά της τη λεωφόρο και πίσω από αυτήν τους δεκάδες μελαψούς επαίτες στα φανάρια, τους ξεχείλους κάδους των σκουπιδιών και τις σκονισμένες πολυκατοικίες, μια εικόνα που απείχε από την ειδυλλιακή της Ακρόπολης όσο και η ίδια από το σπίτι της στη Βοστώνη.

«Είναι ευκαιρία να ζήσουμε λίγο την πραγματική Αθήνα, Μάγκι».

«Να μου λείπει...»

«Δεν είναι κρίμα να έρθεις στην άλλη μεριά του κόσμου και να έχεις δει μόνο όσα υπήρχαν πριν από δυόμισι χιλιάδες χρόνια;» προσπάθησε να επιχειρηματολογήσει ο Τζέι.

«Αν ήταν στο χέρι μου, δε θα έβλεπα ούτε αυτά. Η πατρίδα σου φημίζεται για τη θάλασσά της κι εμείς την έχουμε δει μόνο στα τουριστικά φυλλάδια», αντιγύρισε απότομα.

«Σε πέντε μέρες, αγάπη μου. Σε πέντε μέρες θα βρίσκεσαι στη Σαντορίνη...»

Η αναφορά του διάσημου νησιού φάνηκε πως επέδρασε καταλυτικά στη διάθεση της γυναίκας. Τον πλησίασε με το κορμί της να έχει κάπως ισιώσει και πέρασε το χέρι της στο μπράτσο του. Σηκώθηκε στις μύτες των ποδιών της και τον φίλησε απαλά στο μάγουλο, προτού γείρει το κεφάλι της στον ώμο του, επιστρατεύοντας τα τελευταία αποθέματα σκέρτσου που είχαν απομείνει στο εξαντλημένο της οπλοστάσιο.

«Δε γίνεται να φύγουμε αύριο ή έστω μεθαύριο; Τι θα κάνουμε τόσες μέρες σ' αυτή την αποπνικτική πόλη;»

«Το ξενοδοχείο στη Σαντορίνη είναι κλεισμένο μήνες τώρα σε συγκεκριμένες ημερομηνίες».

«Με μια γενναιόδωρη προσφορά είμαι σίγουρη πως θα μπορέσουν να μας βολέψουν...»

Ο Τζέι αναστέναξε βαριά· κι όχι από τη ζέστη. Άκουγε συχνά πυκνά την ίδια πρόταση εδώ και εβδομάδες.

«Το ξέρεις πως ήρθα με κάποιο σκοπό. Έχω μια υπόσχεση να εκπληρώσω», της θύμισε αυστηρά, υιοθετώντας τον τόνο που χρησιμοποιούσε με τους αμελείς φοιτητές του.

«Είμαστε ήδη δυο μέρες εδώ. Δε φτάνουν; Γιατί δεν πήραμε το κουτί μαζί μας σήμερα; Θα τελειώναμε τη δουλειά από το μεσημέρι».

«Ο σκοπός μου δεν είναι να τελειώσω», της δήλωσε ξερά, βάζοντας στο ρήμα όση επιτίμηση διέθετε. «Ο σκοπός μου είναι να αρχίσω».

«Δεν καταλαβαίνω, τι σε έπιασε ξαφνικά;»

Τα φρύδια του έσμιξαν, στο μέτωπο και στο πλάι των ματιών

του διαγράφηκαν έντονα οι ρυτίδες της δυσανασχήτησής του.

«Είναι η πατρίδα μου, Μάγκι».

«Αυτό δεν είναι κάτι καινούργιο. Το γνωρίζεις χρόνια τώρα. Εξάλλου έχεις έρθει τόσες φορές στην Αθήνα».

«Όχι μ' αυτές τις αποσκευές», της απάντησε συνοφρυωμένος.

«Τρεις βαλίτσες για δύο εβδομάδες δεν...»

«Δε μιλάω για τις βαλίτσες. Μιλάω για την τεφροδόχο!»

«Μη θυμώνεις... Έδωσες μια υπόσχεση στον θείο σου και πρέπει να την κρατήσεις. Ακριβώς γι' αυτό σου είπα πως σήμερα θα μπορούσαμε να την πάρουμε μαζί μας και να τελειώνουμε».

«Δεν είναι αυτή η υπόσχεση που του έδωσα».

«Και ποια είναι;» απόρησε ειλικρινά η γυναίκα του.

Ο Τζέι το σκέφτηκε για μια στιγμή. Τα χείλη του τρεμούλιασαν ασυναίσθητα, κάτι πήγαν να ψελλίσουν, ύστερα σφάλισαν ξανά. Τα χέρια του έπεσαν άτονα στα πλευρά του, σήκωσε το πρόσωπό του και κοίταξε απέναντι, τον δρόμο, μετά τις γραμμές του τρένου, τα ετοιμόρροπα παλιά σπίτια και τις παρατημένες στη φθορά του χρόνου πολυκατοικίες.

«Λοιπόν;» επέμεινε η Μάγκι, αρκετά παραξενεμένη και κάπως οργισμένη από το μυστικό που φαίνεται πως κουβαλούσε σαν αποσκευή μαζί του ο άντρας της. «Δεν είναι και κάποιο κρυφό σχέδιο φαντάζομαι...»

«Θα μάθεις όταν μάθω κι εγώ...» της είπε αόριστα και άρχισε να βαδίζει ξανά.

«Τουλάχιστον μπορώ να γνωρίζω πού πάμε τώρα;»

«Εκεί...» της είπε και πλησίασε τον μεγάλο δρόμο. «Σε μια γειτονιά λίγα μέτρα πιο μακριά. Στου Δουρούτη...»

«Στου ποιου;»

«Σε ένα παλιό εργοστάσιο...» της τα μάσησε και στάθηκε στο φανάρι, έχοντας μια αδιόρατη αίσθηση πως μαζί με τον δρόμο θα περνούσε και τα σύνορα της δικής του ζωής.

«Φοβάμαι πως δεν κατάλαβα».

«Εκεί όπου έμενε ο θείος για λίγο. Πριν τον καταδικάσουν σε θάνατο».

Αυτό κι αν ήταν από τα άγραφα. Η Μάγκι ένιωσε αυτοστιγμεί μια φλόγα ενδιαφέροντος να φουντώνει μέσα στο κάθιδρο σώμα της.

«Σε θάνατο;» ρώτησε κατάπληκτη από την απίστευτη πληροφορία. «Τι εννοείς σε θάνατο; Από ποιον καταδικάστηκε; Πότε; Πώς; Γιατί δε μας είχε μιλήσει ποτέ γι' αυτό;»

«Γιατί δεν ήθελε. Όπως είπε κι ο ίδιος, ήταν ένα βαθιά θαμμένο μυστικό που πάλεψε χρόνια να ξεχάσει».

«Και γιατί αποφάσισε να το θυμηθεί ξαφνικά και να σ' το αποκαλύψει;»

«Γιατί δεν είχε άλλα περιθώρια. Πέθανε λίγες ώρες αργότερα. Αλλά δεν ήθελε μαζί του να πεθάνει κι η μνήμη του. Αυτή την αποσκευή κουβαλώ μαζί μου, Μάγκι. Τη μνήμη του. Και ήρθε η ώρα να την ξυπνήσω».

*Το σπίτι ήταν το ίδιο παγωμένο με το μαγαζί. Ανοίγοντας την πόρτα δεν αντιλήφθηκε καμιά διαφορά. Έριξε μια αποδοκιμαστική ματιά στη μικρή κουζίνα, γεμάτη από άδεια κουτιά πίτσας και λερωμένα σκεύη, και προχώρησε στον διάδρομο με τα νεύρα του τενωμένα σαν παγωμένα τηλεγραφικά σύρματα.*

*Βρήκε τη Μεξικάννα αποκλειστική στο σαλόνι, στημένη απέναντι από την τηλεόραση, με ένα ανοιχτό κουτί με ντόνατς στα γόνατά της. Ανασήκωσε τους ώμους της και τον κοίταξε με απάθεια. «Τον ρώτησα, δεν ήθελε», του είπε δείχνοντας το κουτί.*

*Ο Τζέι εξανέστη. «Η κουζίνα μοιάζει με χοιροστάσιο. Κι εσύ χαζεύεις στην τηλεόραση, ενώ θα έπρεπε να βρίσκεσαι στο πλευρό του».*



«Με έδωξε ο ίδιος από το δωμάτιό του», δικαιολογήθηκε. «Κι όσο για την κουζίνα... δεν είμαι οικιακή βοηθός. Αν προσθέτατε κάτι παραπάνω στην αμοιβή μου, θα μπορούσα να φροντίζω και το σπίτι...» πρότεινε, ελπίζοντας σε μια παράταση της απασχόλησής της μέχρι να αποδώσει η αγγελία της.

«Πού είναι;»

«Πού θέλετε να είναι; Στο δωμάτιό του».

Ο Τζέι έδωσε τόπο στην οργή, βγήκε από το σαλόνι και προχώρησε μέχρι το τέλος του διαδρόμου, εκεί όπου βρισκόταν το γωνιακό υπνοδωμάτιο του θείου του με τα μεγάλα παράθυρα και την άπλετη θέα στο διπλό καμπαναριό της Αγίας Αικατερίνης και στην ελληνική σημαία που κυμάτιζε μπροστά στον ναό, λίγο βορειότερα.

«Ηρθες...» μουρμούρισε βαριά, προτού ακόμη ανοίξει την πόρτα.

«Ηρθα, θείε...»

Ο ανθρώπινος όγκος κάτω από τα βαριά σκεπάσματα αναδεδύθηκε και προσπάθησε να ανασηκωθεί στα μαξιλάρια του για να υποδεχτεί τον επισκέπτη καταπώς το θεωρούσε σωστό.

Ο Τζέι έτρεξε αμέσως κοντά του. «Μη... δεν είναι ανάγκη...»

«Δεν έχω πεθάνει ακόμη. Πέντε πόντους μπορώ να κουνηθώ... Για τα δυο μέτρα θα φροντίσουν άλλοι...» προσπάθησε να αστειευτεί.

Ο ανιψιός του τον κοίταξε στο μισοσκόταδο της κάμαρας. Οι κουρτίνες ήταν όλες κατεβασμένες εκτός από μία. Εκείνη απέναντι από το κρεβάτι. Εκείνη στο βορινό παράθυρο που έβλεπε στον ορθόδοξο ναό.

Ο Τζέι χάιδεψε τα άσπρα μαλλιά και το ωχρό δέρμα στο μέτωπο, σχεδόν διάφανο μετά την εμφάνιση της οδυνηρής αρρώστιας. Πριν από δύο μήνες είχε κάνει την τελευταία χημειοθεραπεία. Πριν από τρεις εβδομάδες, οι γιατροί είχαν παραδώσει τα

όπλα, του είχαν δώσει εξιτήριο και τον είχαν στείλει στο σπίτι για να τελειώσει ειρηνικά τις μέρες του. Σ' αυτές τις τρεις εβδομάδες που είχε να τον δει, η επιδείνωση πρέπει να ήταν ραγδαία. Τα μάτια του είχαν βουλιάξει στις κόγχες τους, τα χείλη του είχαν τραβηχτεί σχεδόν μέσα στο στόμα του, το δέρμα του είχε ξεθωριάσει κι άλλο και οι φλέβες στο πρόσωπό του θύμιζαν υδάτινα κανάλια.

«Ησύχασε, θείε μου... ήρθα... ησύχασε...» του είπε μαλακά κι έπειτα στράφηκε πάλι προς τα πίσω για να κλείσει την ανοιχτή πόρτα και να κρύψει τα δάκρυα που είχαν αναβλύσει από τα μάτια του.

«Μη φεύγεις. Δεν έχω δυνάμεις... μα έχω πράγματα να σου πω».

Παράτησε βιαστικά το σακίδιο και τράβηξε την καρέκλα δίπλα στο κρεβάτι.

«Και μια χάρη να σου ζητήσω...»

«Ό,τι θες, θείε μου...»

Το χέρι του ηλικιωμένου βγήκε από το στρωσίδι, σάλεψε αργά κι απλώθηκε με κόπο στη μεριά του νέου άντρα, που το έκλεισε προστατευτικά, σφιχτά στα δικά του, σάμπως να μπορούσε μ' αυτό τον τρόπο να τον βαστάξει στη ζωή, να τον κρατήσει κοντά του.

«Ό,τι θες...» επανέλαβε ο Τζέι ενώ τα δάκρυα έτρεχαν τώρα στα μάγουλά του χωρίς να κάνει καμιά προσπάθεια να τα συγκρατήσει, να τα κρύψει.

Και γιατί να τα κρύψει στο κάτω κάτω; Ήξεραν και οι δυο τι συνέβαινε, δεν υπήρχαν μυστικά μεταξύ τους. Και τον αγαπούσε τόσο πολύ τον θείο του, τον μόνο άνθρωπο που τον κρατούσε δεμένο με τις ρίζες του, τον μόνο άνθρωπο που τον αγκάλιασε σαν να ήταν πραγματικός του ανιψιός, ακόμη και γιος. Δεν μπορούσε να φανταστεί πώς θα ήταν η ζωή του δίχως αυτόν. Δίχως τα θυμόσοφα λόγια του, δίχως τις ανεπιτήδευτες συμβουλές του, δίχως τα ρωμαίικα ξεσπάσματά του. Χωρίς το απλωμένο, το προφυλακτικό χέρι του, το χέρι που του έλειπαν όλα τα νύχια από τα

βασανιστήρια, και που γι' αυτό ίσως δεν μπορούσε να γρατζουνίζει, μόνο να χαϊδεύει μπορούσε.

«Ήρθε η ώρα μου, παιδί μου...» του είπε βαριά έπειτα από λίγο.

«Θείε... μη λες...»

«Ευτυχώς που ήρθε, αυτό λέω...» τον έκοψε παλεύοντας να τεντώσει τα ξεραμένα χείλη του, να χαμογελάσει κάπως.

«Ευτυχώς;» απόρησε ο Τζέι.

«Χρόνια την περίμενα αυτή την ώρα».

«Γιατί;»

Δεν του απάντησε. Ζήτησε μόνο λίγο νερό. Κι έμεινε σιωπηλός μερικές στιγμές, προτού καταφέρει να βρει το κουράγιο να ανοίξει ξανά το στόμα του.

«Το σπίτι αυτό θα το αφήσω σ' εσένα...»

Ο Τζέι έσφιξε τα δάχτυλά του πάνω στο αποστεωμένο χέρι, ύστερα, σαν να κατάλαβε ξαφνικά πως μπορεί λάθος εντύπωση να έδινε, σήκωσε το ένα και το τίναξε στον αέρα σπασμωδικά, σάμπως να απόδιωχνε μια τιποτένια, μια βδελυρή σκέψη. «Δε θέλω, δεν έχω ανάγκη. Μην το κάνεις».

Ο θείος του τον αγνόησε. Τις σκέψεις του πολλές φορές τις είχε κλωθογυρίσει στο μυαλό του, πολλές φορές είχε προβάρει νοερά τα λόγια που θα του έλεγε αυτή τη στιγμή. «Το μαγαζί όμως θα το αφήσω στον Τάκη και στον Χασάν. Δούλεψαν πολύ καιρό μαζί μου, παράπονο δεν έχω, φτωχοί άνθρωποι είναι, σαν κι εμένα ήρθαν εδώ ξεβράκωτοι, τους το χρωστάω, έτσι να κάνω κι ένα καλό. Αυτό νιώθει η ψυχή μου, αυτό θα πράξω», πρόφερε αργά, σχεδόν απολογητικά. «Συγγνώμη, παιδί μου, αν σ' απογοητεύω αλλά...»

Ακόμη μια φορά τίναξε το χέρι του ο Τζέι, λιγότερο τώρα με αποστροφή και περισσότερο με εκνευρισμό. «Ζεις ακόμη. Ζεις!»

«Γι' αυτό σε φώναξα, αγόρι μου. Επειδή ακόμη ζω. Επειδή μπορώ να μιλήσω για να σου ζητήσω μια μεγάλη χάρη...»

Τα αποστεωμένα δάχτυλα συσπάστηκαν μέσα στην παλάμη του. Ο Τζέι έσφιξε τα δικά του κι ένευσε. Ο θεός του χαμογέλασε.

«Θέλω να σου δώσω κάτι...»

Αργά, το γέρικο χέρι τραβήχτηκε από τη ζεστή φωλιά των πλεγμένων δαχτύλων. Ωστόσο, ένας επίμονος, ξερός βήχας, που θύμιζε ροκάνισμα μετάλλου, τράνταξε το στήθος του και δυσκόλεψε την ανάσα του. Ο ηλικιωμένος άλλαξε ρότα στο χέρι του κι έπιασε τη μάσκα οξυγόνου που κρεμόταν στο πλάι του κρεβατιού, πάνω από τη μεγάλη φιάλη.

Με πόνο ψυχής αβάσταχτο, ο Τζέι έβλεπε τον θείο του να εισπνέει με δυσχέρεια, παλεύοντας να γαντζωθεί στη ζωή. Τα μερόνυχτα της υγρασίας και της παγωνιάς τότε, στο υπόγειο κελί της απομόνωσης, είχαν σκαρτέψει για πάντα τους πνεύμονές του. Και τώρα είχε έρθει ο καρκίνος να τους αποτελειώσει οριστικά. Ύστερα από αυτό το τελευταίο χτύπημα της μοίρας, ολόκληρο το κορμί του θείου του είχε μαζέψει σαν κάτισχο κουτάβι κι είχε ζαρώσει σαν πολυκαιρισμένο, σαπρό μήλο. Η μετάσταση έγινε ταχύτατα, στο πιο ευάλωτο σημείο του σώματός του. Κάτω από τα αραιά, λευκά μαλλιά, κάτω από το αποστεωμένο κρανίο και το διάφανο σαν τριμμένο χαρτί δέρμα, οι όγκοι πολλαπλασιάζονταν επιθετικά. Οι γιατροί ομολόγησαν πως ήταν αληθινό θαύμα το πώς κατάφερε και διατηρούσε ακόμη σε εγρήγορση τις αισθήσεις και το μυαλό του, έστω και με κόπο, έστω και για περιορισμένο διάστημα κάθε μέρα.

Λίγη ώρα αργότερα, κι ενώ η ασθματική, λειπή ανάσα του επανήλθε κάπως επιτρέποντάς του να αναπνέει χωρίς βοήθεια, ο θεός του τράβηξε τη μάσκα του οξυγόνου κι ελευθέρωσε τα χείλη του.

«Θέλω...»

Δύσκολες οι λέξεις του. Μία τη φορά ίσως. Να προλάβει μόνο τον ένοιαζε πια, να του δώσει ο Θεός να προλάβει να πει όσα είχε κατά νου και βασάνιζαν την καρδιά του.

«Τι θέλεις, θείε;» τον ρώτησε σχεδόν μαρμαρωμένος από τη βουβή ένταση και τον διαρκή φόβο.

«Όχι... όχι... λάθος το είπα... Δε θέλω εννοούσα... Δε θέλω να ταφώ...»

«Μη μιλάς από τώρα για ταφή. Είναι νωρίς ακόμη!»

«Το ξέρουμε κι οι δυο, παιδί μου, πως δεν είναι νωρίς... αλλά σ' ευχαριστώ για την προσπάθεια...» του είπε προφέροντας τις λέξεις σερνάμενα, σαν βότσαλα που σπρώχνει το κύμα στην ακτή. «Άκουσέ με όμως. Δε θέλω να ταφώ...»

«Εδώ; Στην Αμερική;» τον έκοψε βιαστικά προσπαθώντας να τελειώσει με την επώδυνη κουβέντα.

«Πουθενά. Θέλω το σώμα μου να αποτεφρωθεί», κατάφερε επιτέλους να ξεστομίσει.

«Μα η θρησκεία... δεν το επιτρέπει η θρησκεία...»

«Το ξέρω. Πίστευες πάντα πως ήμουν θρησκευόμενος άνθρωπος, ε;»

«Είσαι! Είσαι θρησκευόμενος!» φώναξε ο Τζέι, τονίζοντας τις λέξεις. «Είσαι από τους πιο τακτικούς στις λειτουργίες της Αγίας Αικατερίνης».

Ο θεός του χαμογέλασε. «Δεν είχα τι άλλο να κάνω εδώ στον ξένο τόπο. Δεν είχα κάτι άλλο κοντύτερα στην πατρίδα».

«Αυτό ήταν μόνο;»

«Ζηλεύω τους ανθρώπους που πιστεύουν πραγματικά, τους ζηλεύω στ' αλήθεια. Πάντα τους ζήλευα, όχι μόνο τώρα που το τέλος μου είναι κοντά. Η πίστη είναι ευλογία για τον άνθρωπο, σ' το λέω εγώ που δεν πιστεύω σε κανέναν θεό. Αλλά όχι η πίστη σε χίμαιρες. Δε μου πάει αυτό, δε μου ταιριάζει, δεν το θέλω, δεν το...»

Ένα επίμονο φράξιμο τον έπνιξε πάλι στον βήχα. Τα ζαρωμένα μάγουλά του τραβήχτηκαν και τα χείλη του άνοιξαν απελπισμένα, προσπαθώντας να εισπνεύσει. Μόρφασε από τον πό-

νο, βαθιές ρυτίδες χαραχτήκαν δίπλα στις μπλάβες φλέβες του.

Ο Τζέι άφησε για μια στιγμή το χέρι του, έβρεξε ένα μαντίλι με την μποτίλια του αποστειρωμένου νερού και μούσκεψε πρώτα τα ξεραμένα χείλη κι έπειτα, στραγγίζοντας το μαντίλι, έσταξε λίγες σταγόνες νερό στην υπόλευκη γλώσσα του.

«Παιδί μου... Πάντα σ' έβλεπα σαν παιδί μου...» μουρμούρισε ο ηλικιωμένος όταν κάπως συνήλθε απ' τις φροντίδες του. «Πάντα είχα αυτή την αίσθηση, αγόρι μου...»

Ο Τζέι βούρκωσε ακούγοντάς τον. Άφησε το μαντίλι κι έξυσε αμήχανα το μέτωπό του πασχίζοντας να κρύψει τη συγκίνησή του. Ο θεός του τον είδε, τον κατάλαβε, και καρτέρεσε υπομονετικά να φύγει μακριά η φόρτιση για να μπορέσει να συνεχίσει, να πει όσα είχε κατά νου.

«Θέλω το σώμα μου να αποτεφρωθεί, αγόρι μου, και η στάχτη μου να γυρίσει πίσω στην πατρίδα. Αν... αν μπορούσες...»

«Μπορώ. Πες μου. Για σένα μπορώ, θείε».

«Στον αττικό ουρανό, παιδί μου. Εκεί θα ήθελα να σκορπίσεις ό,τι θα έχει απομείνει από εμένα. Στον ουρανό που, κοιτώντας τον, έζησα τα πιο όμορφα όνειρα, είδα τις πιο όμορφες εικόνες, αντάμωσα τα πιο όμορφα αισθήματα... Ελεύθερος να σεργιανώ στον ουρανό της πατρίδας για πάντα. Αυτή η σκέψη με ξαλαφρώνει...»

«Αυτή ήταν η χάρη που ήθελες;»

«Μέσα στο συρτάρι έχω τα εισιτήρια για την Αθήνα και τα βούτσερ του ξενοδοχείου με ανοιχτές τις ημερομηνίες τους», συνέχισε ο ηλικιωμένος αγνοώντας την ερώτησή του. «Εκεί μέσα έχω επίσης τα χαρτιά του δικηγόρου μου για τη μεταφορά της τεφροδόχου. Και κάποια χρήματα για το ξόδι. Δε θέλω να σας επιβαρύνω, παιδί μου».

«Αυτή ήταν η χάρη, θείε;»

«Δεν είμαι πραγματικός θεός σου, δεν οφείλεις να επιβαρυνθείς οικονομικά για εμένα...»

«Αυτά ήθελες να μου πεις; Γι' αυτό με κουβάλησες σήμερα εδώ;» φώναξε θυμωμένος ο Τζέι, πασχίζοντας απελπισμένα να κρύψει τη θλίψη και τη συγκίνηση που τον κατέλαβαν και οι δύο κρυμμένες άτεχνα πίσω από μια ψευδεπίγραφη οργή.

Ο θείος του αναστέναξε βαθιά. Δε μίλησε αμέσως όμως. Πρώτα μάζεψε απαλά το χέρι του από τις παλάμες του Τζέι κι έπειτα τράβηξε από τον αποστεωμένο παράμεσο το δαχτυλίδι που φορούσε, κοίταξε βουρκωμένος το εσωτερικό του ψελλίζοντας με κόπο το όνομα που ήταν σκαλισμένο εκεί και, τέλος, του το πρότεινε επιτακτικά.

«Όχι, παιδί μου...» του είπε με άχθος έκδηλο και συγκίνηση απερίγραπτη. «Άλλη είναι η χάρη που θέλω να σου ζητήσω...»

Αθήνα, 1966

Η Πλατεία Ηρώων, η οδός Ήβης, η οδός Νυμφών, τόποι και δρόμοι σαν όλους τους τόπους και δρόμους της Αθήνας, μικροί, ασήμαντοι, λυπημένοι, τυραννικοί, μα κι απέραντα τρυφεροί. Έχουν πολλή σκόνη, πολύ βάσανο, πολλές γυναίκες, πολλά παιδιά, πολλή φασαρία και πολλή σιωπή. Σ' αυτούς τους δρόμους γεννιούνται και πεθαίνουν οι επιθυμίες και τα όνειρα των ανθρώπων που έρχονται κάθε δειλινό με το γλυκό αεράκι και χάνονται κάθε αυγή με τη θλιβερή σειρήνα της φάμπρικας.

Οι ελπίδες του νεαρού Λουκά, η νοσταλγία του ξεπεσμένου «Κόμη», ο αδιέξοδος έρωτας του μεσόκοπου Αγησίλαου, η γονατισμένη ζωή της εργατριάς Αργυρούλας, ο σκληρός Βλάσης και η εξαπατημένη Φρόσω, η απογοήτευση της Άννας που ικετεύει για δυο λέξεις τρυφερές, ο φιλότιμος Σπύρος κι ο γοητευτικός Αλέκος που την πολιορκούν, αλλά κι η θεατρίνα, ο χαφιάς, ο τραμπούκος, οι παπατζήδες, οι πόρνες, οι ιδρωμένοι άντρες στα μηχανουργεία και οι γυναίκες που βρίζονται στα κεφαλόσκαλα, προτού αγκαλιαστούν και σταυροφιληθούν ξανά αλλάζοντας λόγια συγγνώμης κι αγάπης.

*Ζωές γλυκές και ζωές φαρμακωμένες, αξιοπρεπείς και μικρόψυχες, τραχιές και τρυφερές. Άλλες εύκολες, άλλες δύσκολες, άλλες ακύμαντες κι άλλες φουρτουνιασμένες.*

*Ζωές ασπρόμαυρες, γρατζουνισμένες, φθαρμένες,  
μα και ζωές ανυπόφερτα νοσταλγικές.*



**Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ**

[www.psychogios.gr](http://www.psychogios.gr)

ISBN 978-618-01-0856-9



ΚΩΔ. ΜΗΧ. ΣΗΜ: 15800

**Ε Σ Ε Ι Σ Κ Ι Ε Μ Ε Ι Σ Π Α Ν Τ Α Σ ' Ε Π Α Φ Η**